

Rechtbanken: afgehandelde strafzaken, 2000-2014

Wie doet wat?

De elf (tot 2013 negentien) rechtbanken in ons land handelen zaken af op het terrein van het civiel recht, het strafrecht en het bestuursrecht. Het gaat om zaken 'in eerste aanleg': dat wil zeggen dat de zaak niet eerder door een ander gerecht is behandeld.

Strafzaken zijn onder te verdelen in overtredingen en misdrijven. De lichtste categorie strafzaken, die van de overtredingen, wordt bij de rechtbank behandeld door de kantonrechter. De strafrechter bij de rechtbanken verwerkt de misdrijfzaken. De gerechtshoven behandelen deze zaken in hoger beroep.

Overtredingen

Lang niet alle overtredingen komen bij de rechtbank terecht. Veel verkeersovertredingen worden bijvoorbeeld afgedaan via betaling van een acceptgiro van het Centraal Justitieel Incassobureau. Eventueel kan bij het OM bezwaar worden aangetekend. Na afwijzing van een dergelijk bezwaar door het OM kan de betrokkene beroep aantekenen bij de kantonrechter. Dit leidde in 2014 tot 199.000 zogenaamde Mulder-zaken bij de kantonrechter (genoemd naar de Wet Mulder, die deze afdoening van verkeersovertredingen mogelijk maakt). Dat zijn deels zaken waarbij de kantonrechter het beroep van de bezwaarmaker behandelt, maar hieronder vallen ook zaken waarbij het OM vraagt personen die weigeren te betalen een dwangmiddel te mogen opleggen.

Daarnaast krijgt de kantonrechter overtredingszaken te behandelen die via een dagvaarding van het OM worden aangebracht. Het gaat dan om relatief ernstige overtredingen of overtredingen waarbij de betrokkene niet is ingegaan op een transactieaanbod. Tot 2006 steeg het aantal op deze manier ingediende kantonstrafzaken sterk, daarna is het fors gedaald.

Tellen we deze twee typen zaken op, dan behandelde de kantonrechter in 2014 260.000 strafzaken, inclusief Mulder-zaken. Dat is meer dan een verdubbeling ten opzichte van 2000. De laatste twee jaar is weer van een sterke stijging sprake, na een dalende trend vanaf 2008. Deze stijging komt geheel voor rekening van de Mulder-zaken, want het aantal andere door de kantonrechter behandelde overtredingszaken daalt verder.

Misdrijven

De strafrechters bij de rechtbanken behandelden in 2014 in totaal 122.000 zaken. We tellen daarbij beslissingen die de raadkamer neemt over bijvoorbeeld voorlopige hechtenis niet mee. Het aantal strafzaken is 8% minder dan in het jaar 2000. Tussen 2001 en 2003 steeg het aantal strafzaken sterk, na die tijd is sprake van een geleidelijke daling. De daling op wat langere termijn is toe te schrijven aan een forse daling van de criminaliteit, en de laatste jaren ook aan vertragingen in de registratie bij het OM.

Maatschappelijke ontwikkelingen

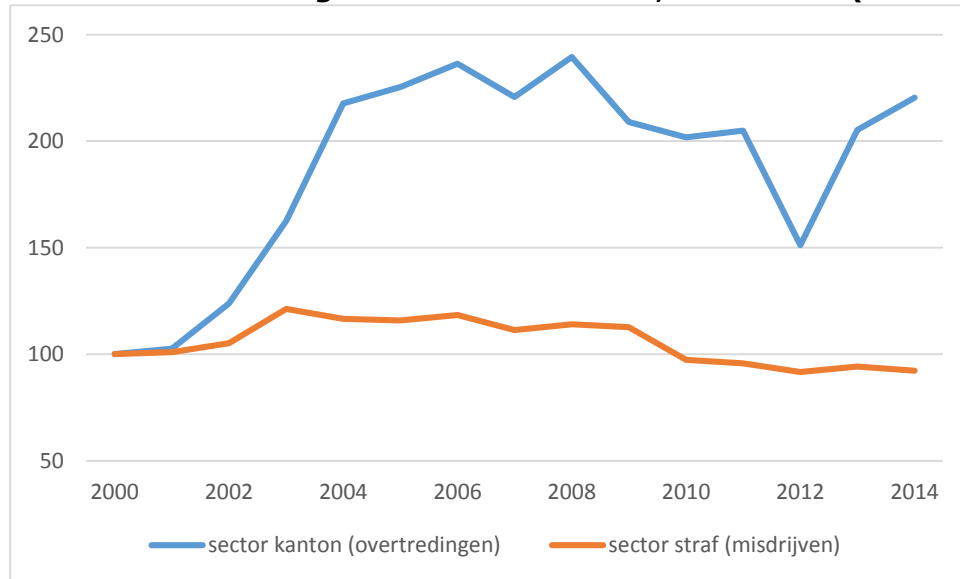
Hoeveel strafzaken het Openbaar Ministerie aanbrengt bij de rechtbank, hangt niet alleen af van de ontwikkeling van de criminaliteit. Het maakt ook veel uit in welk soort zaken de politie, de bijzondere opsporingsdiensten (zoals de fiscale en sociale recherche) en het Openbaar Ministerie veel werk steken. Als de politiek bijvoorbeeld bepaalt dat de opsporing en vervolging van huiselijk geweld voorrang moet krijgen, zal het aantal strafzaken op dit terrein bij de rechtbank na verloop van tijd stijgen.

Overigens kunnen de politie, de bijzondere opsporingsdiensten en het OM ook besluiten om lichtere strafzaken tegen verdachten zelf af te doen. Dat kan door een sepot, een transactie of (sinds kort) een OM-strafbeschikking.

Figuur

In de onderstaande figuur ziet u de ontwikkeling van de aantallen overtredingen en misdrijven die de rechtbanken afhandelden tussen 2000 en 2014. Dit gebeurt in indexcijfers, waarbij het jaar 2000 geldt als uitgangspunt.

Door rechtbanken afgehandelde strafzaken, 2000-2014 (indices, 2000=100)^a

^a Bij overtredingen exclusief Mulder-zaken met adres onbekend; ontwikkeling tot 2002 exclusief alle Mulder-zaken.